

CAPITOLUL 3

ENIGMA CONȘTIINȚEI

Francis Crick a fost unul dintre oamenii de știință eminenți ai secolului XX. În 1953, alături de James Watson, a ajutat la decodificarea codului genetic (prin descoperirea structurii moleculei de ADN). Mai târziu, în cariera sa științifică, Crick a hotărât să-și îndrepte atenția asupra problemei pe care o considera a fi cea mai mare enigmă a științei: conștiința. A hotărât să rezolve misterul legat de modul în care creierul dă naștere „vieții noastre interioare” de gânduri și senzații.

Crick nu avea nicio îndoială că această enigmă avea să fie rezolvată în câțiva ani, cu ajutorul celor mai recente tehnologii de investigare a creierului și de imagerie cerebrală. Problema părea fără hopuri și cotituri: ființele umane au conștiință, iar conștiința este generată de creier. Până la urmă, nu e evident că atunci când creierul este afectat, conștiința are de suferit? Și nu e evident că atunci când creierul încetează să mai funcționeze – în momentul morții – conștiința apune și ea? Foarte ilustrativ, Crick a afirmat: „Tu, bucuriile și tristețile tale, amintirile și ambițiile tale, sentimentul propriei identități și al liberului-arbitru nu sunt de fapt decât rezultatul comportamentului unui vast ansamblu de celule nervoase și de molecule asociate lor.”¹ Prin urmare, sarcina sa era clară: să investigheze exact cum reușesc aceste celule nervoase și molecule să dea naștere experienței noastre conștiente.

Din păcate, conștiința s-a dovedit a fi mult mai greu de „spart” decât codul genetic. Împreună cu un cercetător tânăr, pe nume Christof Koch, Crick și-a dedicat ultimii 20 de ani din viață enigmei conștiinței, dar a făcut progrese frustrant de mici. A făcut mai multe presupuneri – de exemplu, conștiința e legată de cortexul vizual, de memoria pe termen scurt sau de „o formă sau alta de

CAPITOLUL 2

ALTERNATIVA SPIRITUALĂ

Dar dacă realitatea primordială a universului nu este materia? Dacă există o altă însușire, absolut fundamentală și, practic, inerentă materiei, iar materia nu este de fapt decât o manifestare a acesteia? Dacă această însușire este inerentă și ființelor vii, și tuturor lucrurilor neînsuflețite, care sunt astfel întotdeauna interconectate?

Ideea că esența realității este o însușire spirituală nematerială este unul dintre cele mai vechi și mai comune concepte interculturale din istoria lumii. Este o idee la care a ajuns independent aproape fiecare dintre culturile indigene ale lumii și una pe care fiecare dintre tradițiile mistice și spirituale ale lumii a încorporat-o, de asemenea independent. Este o idee adoptată de către filosofi, în vederea explicării unor problematici precum conștiința și relația dintre minte și corp, idee care stă la baza unora dintre descoperirile și conceptele fizicii cuantice. Și, foarte important pentru argumentele mele din această carte, este o idee care ne poate ajuta să explicăm unele dintre cele mai derutante și mai controversate probleme din știința contemporană, din psihologie și filosofie.

Conform acestei perspective, această însușire spirituală este un aspect primordial al realității, asemenea forțelor naturii precum atracția gravitațională și cea electromagnetică. Sau poate că această însușire spirituală este inerentă în mod fundamental și acestor forțe. Poate că e anterioară universului, iar universul - cu toate particulele materiale și cu toate forțele și legile lui - este expresia sa.

Asta înseamnă că această însușire spirituală este, pentru a folosi un termen tehnic, ireductibilă. Cu alte cuvinte, nu poate fi redusă la nimic altceva și nici explicată în alți termeni. E pur și simplu o însușire fundamentală a

CAPITOLUL 1

ORIGINILE MATERIALISMULUI: CÂND ȘTIINȚA SE TRANSFORMĂ ÎNTR-UN SISTEM DE CREDINȚE

Sistemul materialist de credințe este atât de pregnant și de nepus la îndoială, încât s-ar putea să nici nu ne dăm seama de existența lui – cam în același fel în care, pentru țărani din Europa medievală, să zicem, sistemul creștin de credințe era atât de profund înrădăcinat în viața lor, încât îl acceptau ca fiind realitatea, fără să-și dea seama de existența vreunei perspective alternative.

La 18 ani, un prieten m-a întrebat dacă vreau să vin la o discuție despre meditație, care avea loc la o bibliotecă locală. Nu știam nimic despre meditație, dar eram curios, așa că am hotărât să mă duc. La un moment dat, cel care ne vorbea a zis ceva de genul: „Meditația este o cale prin care să-ți modelezi ființa interioară. O cale de a trăi starea de bine a conștientizării. Conștientizarea are această calitate naturală de a te face să te simți bine.” Pe-atunci nu aveam nici cea mai vagă idee despre ce vorbea acest om. Îmi amintesc că mi-am zis: „Ființă interioară? „Conștientizare? Ce înseamnă toți acești termeni? De unde vin? Eu sunt corpul și creierul meu. Ce altceva mai e în mine?”

După ce am început să meditez, mi-am dat seama că am o ființă interioară. Mi-am dat seama că era în mine ceva nematerial – o stare de conștiință care chiar avea calitatea naturală de a mă face să mă simt bine. Dar asta arată cât de profund asimilasem, prin educație, din mass-media, de la părinți și prieteni, sistemul materialist de credințe. Mi s-a părut de la sine înțeles că nu sunt altceva decât partea fizică a corpului și a creierului meu și că gândurile mele nu sunt decât proiecții ale creierului. Mi s-a părut de

CAPITOLUL 7	
ENIGMA EXPERIENȚELOR DE TREZIRE	161
CAPITOLUL 8	
SĂ RĂMÂNEM DESCHIȘI: ENIGMA FENOMENELOR PARANORMALE	183
CAPITOLUL 9	
CONȘTIINȚĂ ȘI COMPLEXITATE: ENIGMELE EVOLUȚIEI	211
CAPITOLUL 10	
DE CE GENELE EGOISTE NU SE COMPORTĂ DELOC EGOIST? ENIGMELE ALTRUISMULUI	237
CAPITOLUL 11	
ÎNTREBĂRI CUANTICE: ENIGMELE MICROCOSMOSULUI	253
CAPITOLUL 12	
UNIVERSUL SPIRITUAL: DINCOLO DE MATERIALISM	267
MULȚUMIRI	283
NOTE	285
BIBLIOGRAFIE	293

CUPRINS

Introducere 11

CAPITOLUL 1

**ORIGINILE MATERIALISMULUI:
CÂND ȘTIINȚA SE TRANSFORMĂ
ÎNTR-UN SISTEM DE CREDINȚE** 21

CAPITOLUL 2

ALTERNATIVA SPIRITUALĂ 47

CAPITOLUL 3

ENIGMA CONȘTIINȚEI 73

CAPITOLUL 4

**PRIMATUL MINȚII:
ENIGMELE MINȚII ȘI ALE CREIERULUI** 89

CAPITOLUL 5

**CUM POATE MINTEA SĂ MODIFICE
CREIERUL ȘI CORPUL: ALTE ENIGME
ALE MINȚII ȘI ALE CREIERULUI** 105

CAPITOLUL 6

**ENIGMA EXPERIENȚELOR
LA LIMITA MORȚII** 127